

M168

LKA

Lietuvos nacionalinė M. Mažvydo biblioteka

Mintis

Nr. 137
KETVIRTADIENIS
1946 M. RUGPIŪCIO MĖN. 8 D.
I METAI

LIETUVIŲ VISUOMENĖS DIENRASTIS

Tik kalbos ir abibusiai priekaištai

Jokio susitarimo

Paryžius. Priešprietiniame posėdyje (Rugpiučio 7 d.) Lenkijos atstovas pareiškė, jog Britanijos siūlymui jis negali pritarti, nes praktikoje jis esąs labai komplikuoatas. Ukraiainos atstovas pasakė: mes turime respektuoti visų kongrese atstovaujiamų kraštų, ypačiai karo metu buvusių okupuotų kraštų, požiūrius.

JAV užsienių reikalų ministeris Byrnesas pareiškė, kad tokiu būdu nebus toli nueita. Molotovas klaidingai išaiškines Jungtinių Tautų požiūrį. Toliau jis nurodė, kad JAV rezervuosiančios teisę teisingus ir aiškius užsienių reikalų ministerių tarybos priimtus siūlymus paremti kongrese.

Britanijos užsienių reikalų ministerijos sekretorius pareiškė: 4 didžiosios valstybės gali ir turi atsižvelgti į kitų tautų, ypačiai prie nugalėjimo prisidėjusių tautų pageidavimus. Molotovo priekaištai dėl nukrypimo esąs nepagrįstas. Britanijos siūlymasis pakeitimas yra užsenjo reikalų ministerių tarybos siūlymų išplėtimas. JAV rezervuojasi teisę, reikalui esant sprendimus išplėsti arba pakeisti. Mc Nealas pridūre: Molotovas vis nūrodinėjo tarybos nariams stingant konskvventingumo. Argi tarybos nariai turėtų užsidaryti nuo naujų argumentų. Pagrindinis tikslas esąs valstybių pasitarimai ir idėjų pritaikymas. Paryžiaus kongresas esąs tam, kad užsienio reikalų ministerių tarybos santykius suformuotų glaudžiau kaip pradžioje. Mc Nealas isakimiai nurodė laikotarpį, kada Anglija buvo viena kovoje su Vokietija. Didžioji Britanija tada dėl savo izoliacijos kek reikiant pažinusi karo baibyses.

Paskiau Mc Nealas paneigė teigimą, kad D. Britanija nenorinti duoti žodžio mažosioms tautoms prie konferencijos stalo. Jis pasakė: mažosios tautos nėra joku būdu pavaldžios, bet jos yra nepriklausomos ir turi nevaržomą veikimo laisvę. Mes neturime jokios galios joms valdyti, o tat ir yra mažųjų tautų reikšmė.

Popietiniame rikiavimo komisijos posėdyje buvo balsuojamas Čekoslovakijos atstovo Masaryko siūlymas, kuriuo jis reikalavo sudaryti pakomisę ištirti siūlymams balsavimo procedūros klausimu. Pasisakė: 8 už, 11 balsų prieš, o 2 susilaikė. D. Britanija ir Amerika balsavo prieš siūlymą, sovietų atstovas — už.

Pirmininkas Spaakas pasiūlė Naujosios Zelandijos, Brazilijos ir Olandijos papildomuosius siūlymus sujungti, nes jais reikalaujama paprasto balsų daugumo.

Balsavimo procedūros klausimą svarstant kalbomis pasikeitė Byrnesas ir Molotovas. Byrnesas pareiškė, kad jis niekada nekritikavęs ir niekada nekėlęs abejojimų dėl sovietų delegato pozicijos. Jis pasisakė dėl sovietų atstovo padaryto priekaišto, kad Amerikos delegacija atmetusi jo pateiktą siūly-

mą 4 užsienio reikalų ministeriams susitiktį kongreso metu pasitarti. Molotovas, tiesa, buvęs 2 kartus tokį siūlymą padaręs, bet tik pasitarti dėl pirmininko rinkimo. Jis atmetęs tą siūlymą, kadangi pirmininkavimo klausimą laikąs kongreso, o ne rikiavimo komisijos reikalui.

Nuo pat Potsdamo konferencijos Byrnesas susidūrius su sovietų nusistatymu tik nedaugeliui didžiųjų valstybių suteikti teisę dalyvauti taikos sutarčių sudaryme. Kitų delegacijų motyvai daugeliu atvejų suniekinami. To nebegalys pakešti nė kantriausias. Jis kartkartėmis pareiškęs, kad jei užsienio reikalų ministeriai sudarysį darbotvarkę taikos kongresui, tai Amerikos vyriausybė rezervuosianti teisę paremti teisingus ir aiškius siūlymus

Atsižvelgiant į faktą, kad šitose užsienio reikalų ministerių derybose buvo pats Molotovas ir girdėjo visus išvedžiojimus, Byrnesas esąs nustebęs dėl Molotovo pareiškimų. Molotovas turėjęs jo kalbą paskelbdinti sovietų spaudoje.

Atsakūdamas Molotovas pareiškė: užsienio reikalų ministeris Byrnesas kalbėjo šiek tiek sujaudintu tonu. Mano geriausias atsakymas bus nurodymas į nelygius faktus. Jis sakęs apriboti skaičių valstybių, galinčių dalyvauti pasitarimuose. Bet užsienių reikalų ministerių taryba įsteigta amerikiečių delegacijos pageidavimu. Mes sutikome dėl 21 valstybės taikos kongrese ir mūsų nusistatymas visuotinai sveikinamas visame

Pirmieji žingsniai sunkūs

Frankfurtas. Amerikiečių okupacinės zonos gubernatoriaus pavaduotojas gen. Clayus kalbėjo Stuttgarte provincijų konferencijoje. Amerikiečių ir britų zonų ūkinė vienybė tuo tarpu lies tik mokesčius, maisto racionavimą ir pašto susisiekimą. Ūkinis sujungimas ne taip lengva įvykdyti, kaip iš pradžių rodėsi, kadangi tuo pat metu neumatoma politinio sujungimo. Į klausimą, kiek ilgai truks okupacija amerikiečių nuomone, gen. Clayus atsakė: tat priklauso nuo pačių vokiečių elgsenos. Kai tik jie pasirodys galį patys valdytis, okupacinė valdžia busianti sumažinta lig minimumo.

PANAIKINA POLITINIŲ BYLŲ SPRENDIMUS

Londonas. Sovietų karinės valdžios Vokietijoje įsakyme pranešama, kad visi teismo sprendimai po 1933 m. sausio 30 d. gali būti paskelbti negaliojį jei jie liečia politinius nusikaltimus prieš hitlerinę santvarką, jos organizacijas, NSDAP. arba jos dalinius arba šiaipjau laikytini antifašistiskais. Taip pat gali būti panaikinami ir rasiniai motyvais padarytieji sprendimai.

pasaulyje. Tarybų s-ga esanti pasiryžusi išklausyti kiekvienos tautos nuomonę, skiriamą taikos reikalui. Ji paremsianti kiekvieną tos rūšios siūlymą, vis tiek kurios tautos jis būtų pateiktas.

Dėl Byrneso kalbos paskelbimo sovietų spaudoje Molotovas pasisakė pasinaudosiąs suteiktuoju paskatinimu. Jo kalbos tekstas būsias ištaisai paskelbtas.

SOVIETAI APIE ATOM. BOMBOS BANDYMUS

Maskva. Sovietų radijas dar vis užsimena apie atominių bombų bandymus. Maskvos radijo komentatoriai ir šiuo kartau primena, kad tie bandymai nesą mokslinio, bet karinio pobūdžio, ir, esą, Vašingtone dėl bandymų rezultatų jaučiamas nusivylimas.

Ta pačia proga tenka paminėti ir kitos pusės pastabas apie sovietų vaidinamą nunistebimą bandymų efektingumu. Amerikiečių laikraštiniukas, rašydamas apie anturajį bombos bandymą, tarp kita ko, pažymį tokia būdingą smulkmeną. Esą, bandymo metu sovietų stebėtojas prof. Aleksandrovas buvęs „Panamint“ laive. Jis pamatęs sprogimo sukeltą debesį, trūktelėjęs pečiaus ir klausiamai pastebėjęs: „Ar tai viskas?“

RUHRO KASYKLOMS ANGLIAKASIAI IŠ SUDETŲ

12.000 vokiečių angliakasių iš Sudetų pagal čekų amerikiečių susitarimą būsia netrukus su šeimomis pergabenti į Ruhro sritį. Tuo norima sumažinti darbininkų, ypač kvalifikuotų, nepriteklių anglies pramonėje.

PROVIZORINĖ JT DARBOTVARKĖ

Londonas. Jau paskelbta provizorinė rugpiučio mėn. įvyksiančios JT sesijos darbotvarkė. JT pirmininkas Trygve Lie pareiškė: tiek daug klausimų neišspręsta dėl to, kad nuolatiniai saugumo tarybos nariai negalėjo susitarti. Jis pridūrė: bendra valia yra stipri, o taip pat ir jėgos, kurios ją remia JT pačios iš savęs negali nieko padaryti.

NAUJI GRASYMAI

Londonas. „Jewish Agency“ vykdomasis komitetas tarėsi dėl anglų amerikiečių plano Palestinos fedracijos klausimu. Žydų teroristai Jeruzalėje pagrasė anglams naujais atentatais prieš britų administraciją. Kaip pranešama, naujai išleistas draudimas vaikščioti nevykdomas.

ANGLŲ ZONOS DISTRIKTŲ KONFERENCIJA

Britų okupacinių pajėgų vadul Sir Douglasui pirmininkaujant ir valstybės ministeriui Austrijai ir Vokietijai Hyndui dalyvaujant, jau antrą dieną Kielyje vyksta anglų zonos distriktų konferencija. Konferencijoje svarstomi: maisto pagerinimo, nunacinimo, tarpzoninės prekybos, demokratiųjų organizacijų rėmimo ir statybinių medžiagų parūpinimo klausimai.

Kuo jie kalti?

Jie buvo laisvos valstybės piliečiai. Okupavo svetimieji valstybę, juos ėmė persekioti už tai, kad jie myli laisvę, kad jie gina savo tautines ir valstybines teises. Juos okupantai apšaukė naciais, fašistais, kontrarevoliucionieriais. Jie laukė laisvės iš vakarų. Užėjo kita okupacija, juos ėmė naikinti, kad būtų tuščia erdvė atėjūnams. Juos apšaukė anglofilais, anglosakų agentais, kišo į kalėjimus, trėmė sunkiesiems darbams į Vokietiją. Jie čia ištrėmė, išvežti, pabėgę nuo pirmųjų okupantų, laukė kaip išganymo demokratinų alijantų laimėjimo ir išvadavimo.

Karo išblaškyti, atskirti nuo šeimų, pasimetę, jie ieškojo giminių, artimųjų ir susizadę kėlėsi su džiausmu iš zonos į zonas pas savuosius. Ir štai šiandien jie vėl pajunta visą tragiškąją realybę, kada sprendžiamas jų egzistencijos ir patikimumo klausimas. Jie netenka paramos ir teisių vien dėl to, kad jie iš kitos zonos atsikraustė. Bet ar jie kalti, jei juos priėmė, niekas jų dėl to neįspėjo. Jų dauguma turi artimų giminių Amerikoje, tikisi ten kaip nors patekti. Daugelis iš jų ir iš simpatijų amerikoniškai demokratijai į šią zoną atsikėlė. Ir štai jie pajunta, kad jais norima nusikratyti. Suprantama, kad daugelis iš jų atsiduria tragiškoje būklėje: moralinis nusivylimas, — dviejų diktatūrinių okupantų persekioti žmonės, patenka į neaiškia ir netikrą padėtį, — medžiaginis vargas ir nežinia. O į tokią būklę yra patekę gyvimo palaužti, ligonys, moterys su mažais vaikais senukai. Kuo jie kalti? Jie

pasijaučia blogiau traktuojami už nacius, nes naciams dar patiekiami kaltinimai, duodama gintis. O jie nežino, kuo yra kaltinami, nes zonos pakeitimas jiems atrodo permaža kaltė, kad DP kortelė būtų atimama? Jiems atrodo, kad būtų pakankama bausmė juos tvarkingai gražinant į senas zonas.

Kas juos gina? Savieji turėtų jais rūpintis ir ginti. Deja, atrodo, kad savieji labai patenkinti, jei jų nepalietė kieta įstatymo raidė. Teko girdėti, kad kitų tautybių atstovai vyko rūpintis savo žmonėmis, bet mūsiškiai į tą delegaciją atsisakė įeiti. Senas ir pastovus mūsiškų principas: man gerai, tai ir gerai, o tave juo paibelis greičiau griebis, juo man geriau. Šitas principas, žinoma, veda į pražūtį, nes šiandien jis, o rytoj tu, o poryt ir paskutinis egoistas bus tos pačios raidės ir tos pačios žiaurios realybės paliestas. Mus visus laukia sunkios bandymų dienos. Ir jas teat laikysime, jei būsime solidarūs ir žmoniški, jei nelaimės ištiktuosius sutiksime su užuodžiu, pagalba ir užtarimu, o ne su pasitenkinimo šypsena.

Jie nieku nekalti. Didės kaltininkai, tikri nacių draugai, jų diktatūros tešėjai — turiu galvoj rytų draugus — yra nebūdžiam, o tikrieji demokratijos, laisvės ir žmoniškumo reišėkėjai yra bėda žiami vien dėlto, kad jie yra mažos tautos sūnūs ir nėra kas jų apgina. O jie patys jau pristigo jėgų besiginti nuo dvejopų okupantų ir nuo jų lauktųjų išsilgtųjų draugų, laisvės nešėjų. — DP.

Ar bus karas?

Rašo gen. T. DAUKANTAS

Zvilgsnis aplink

Pažvelgsime į tolesnius kaimynus. Dar XIX d. galė (apie 1894 m. kiek atmenu) žinomas Europos žurnalistas Maksas Nordau, kalbėjęs su Kairo Universitetu (EL Medresse) profesorium Ibrachim Ibn Ben Saude, išgirdo karčią, europiečio ausims gal nemalonia, tiesą, ištartą profesoriaus lūpomis: „Jūs europiečiai nuolat bruzda, nepatenkinti esama tvarka, mūsų žmonės tik tada ima bruzdėti, kai ateina juos valdyti Europa“.

Deja, Europa juos valdė per pusę šimtmečio. Išradusi pirmoji naujo karo rūšį, „Didįjį karą“, nesupratusi pirmojo 1914—18 m. įspėjantių pamokų, antrajame 1939—45 įkliuvo savo „gražios, moderniškai apnuoginancios jos kūną, balinės suknelės skvernu į karo malūno mašinos diržą. Mašinos „automatiškai“ (pačios išrastas robotas — automatas) be gailėsio traukiama, rodos, pradeda suprasti pavojų stenedama nežmoniškų balsu, prispausta subombarduotų namų, dejuoja. Turkija, buvęs „pretendentas“ į Europos cezarius, po pirmojo Didžiojo karo iškritus iš musulmonų pasaulio (panaikinusį kalifatą) madnai sutautinta, jaučia savo silpnumą, dairosi aplinkui, ieškodama užtarmos net pas karo smarkiai paliestą, ir dėl to dar neatsigavusią Britaniją, prieš kurią (jos gynėjų visados buvusią) pakėlė ginklą 1914—18 m.

Likęs musulmonų pasaulis su Indija, Kiniais, visos likusios Azijos tautos, Europos propagandos idėjų smarkiai išjudintos „ser-

ga drugiu“, dar galutinai neapsisprendusios, dabar į Europą neis, jos negelbės.

Afrikai, juodajam kontinentui, nepakeliui su baltaisiais, kol išdidi Šiaurės Amerika žemina juodąjį žmogų, jos pačios iš tevyinės, „išvietintą“, kad pavergtų.

Australija tokia gausinga ir tolima, jog į Europą atėjusi, neatstotų net vienos Šveicarijos. SSSR, turinčios milžiniškus karo nepaliestus plotus, dar, rodos, nėra supratęs pamokančių istorijos pamokų. Trečiojo Romoje (antroji buvo Konstantinopolyje) Jono Ziauriojo sostinėje gyvena galingas protu ir ginklais Ciesorius, vis vien kaip fo didenybę vadintumėm, Neronu, ar saule, ar kaip kitaip. Jis graso Europos likučiams galutiniu pavergimu, tai be gailėsio (ciesoriai visados negailėstingi — jų išradimas gladiatoriai ir krikščionių kankiniai) maląs tautas ir tautes, ryšas darbininkų vergų minias, kad pats savo didingą ranką paaukotų mitus piktam ant Belsebubo aukuro. Jo galia, vienu mostelėjimu, papils kada nors iš mašos į karo malūną milijonus visokių tautybių jo pavergtųjų, kurių vėliau niekas neatpažins mituose.

Tačiau grūdų naujai sėjai irgi neatgausim. Iš jo miltų derliaus nematysim ir naujos gyvybės neatkursim. Tigras Mandžurijos ir Sibiro miškuose, alkanas ir dėl to drąsnesnis, gudrus kaip lapė ir klastingas, užuodęs žmogaus kvapą, suka ir suka aplinkui, tiesiai į akis pulti bijodamas, iš prigimties bailus (Baden Powell žodžiais) užėina žmogui, miške paklydusiam, iš užpakalio. Tada

pršliaužia, pritūpęs, sustingęs (rodos, taip nekaltas, taikingas) staiga šoka į viršų, kad krisdamas į žemę vėl, savo svoriu prispaustų, sutriukintų iš pasalų užtiktos aukos kūną, ar tai ginkluoto medžiotojo (įgudes suspėja pats šauti į tigrą, bet dažnai jau nebegalys pasitraukti žūna kartu su negyvais, bet taikliai nukritusiu žvėrim), ar tai senosios vargšes moterėlės Europos kūneli. Tigras niekam nepadeda ir nepadės. Jam juo geriau, juo blogiau žmonėms. Jis naikintojas iš prigimties (ką sukūrė Stenka Razinas ar Emelka Pugačovos — Stenkos ir Emelkos naikins ir toliau, nes naikinti pripratę. Kaip saldžiai jie liūliuoja „nužemintųjų vergų melodiją vėrsdami visus kas dieną giedoti „tai bus paskutinioji lemiamoji kova“.

Kas daryti Europai?

Tūlas sudejuos: „tai kas gi daryti Europai?“

Nėra padėties be išėities. Nereikėjo eiti į girių girias, miškų tankumynus. Kai paklydom, reikia dairytis, vilties neuštotti, atgal kelio ieškoti, krutėti, judėti, neišėtis bevilty. Pasauly dar yra neįtrauktų mašinos — diržo jėgų, galinčių Europą už rankos sugriebti, bet sugriebiant, pačiai reikia suprasti, negailėtis balinės suknelės, praeties puikybės. Ji visvien skarmalasis pavirs. Ir ne laikas dabar baliavoti, tegul sau žūsta suknelė. Reikia dirbti, o darbu kitokie bus rūbai. Reikia gyvybę gelbėti.

Bet kas gi už rankos galėtų sugriebti? Galingas veiksnys prieš karą yra krikščionybės idėja. Bet vien idėjomis nebeištrauks vargšės, reikia greta ir jėgų, fizinių jėgų, idėjos paskatintų, norinčių Europai padėti. Reikia valios, antiigrškos valios.

Didžioji Britanija, su visa savo laisvųjų, neciesoriška imperija yra smarkokai pasaulinių karų paliesta. Gelbėjusi mūsų kontinentą (dėl to Hitleris ketino ją iš Europos išbraukti, išstumti, kad kliudė jam apsidirbti“) yra pati sužalota ir reikalinga laiko pagydyti žaizdoms. Ji gali taktininkauti, bet viena neatlaikytų, kol Europos kitom tautom pavyktų išsikrapštyti iš griuvėsių ir stoti už savo laisvę kovotojų eilėse. Tam reikia laiko ir erdvės, o slibinas laiko, neleidžia ir nuolat sparčiai plečiasi Europos erdvė. Bet yra dar Amerika ir jos, mums atrodo tolimi taktininkai. Ji laisva ir mažai karo paliesta. Ji yra gėrio pusėje. Ji, svarbiausioji nugalėtoja, nieko neaneksuoja, Filipinams suteikia laisvę, traukia iš Pietų Amerikos savo įgulas. Ji kartojta mažoms tautoms laisvės idėją ir Lenino „be aneksijų 1917 m. sūkį, juo gerokai apsinkundama anojo įpedinio „delikatna“ padėti.

Vadinasi, ne visos materialinės priemonės yra negailėstingi Rytų žinioji ir kontrolė. Štai dėl ko šelsta trečioji Roma. Autoretingos, jos akyse medžiagų statistikos duomenys rodyti rodo Amerikos karo mašinos pranašumą gamyboje (imkime pav., plieno, kitų metalų, kuro ir maisto šakas!) Ar pavyks pavyti? Vejamasi. Bet jau XIX šm. materializmo — mokslas (vienintelis autoritetas marksistui) įrodė laisvojo darbininko darbo pranašumą, palyginus jį su vergo darbu. Dėlto Amerika 1863/66 metais panaikino versiją. Rusija 1917/22 atnaujino vergiją, nesupratusi pavojaus. Abi dėl savo idėjos kariavo — pirma už laisvę — Pietus ir Šiaurę, antra už vergiją: Baltieji ir Raudonieji. Skaitytojau išidėmek: Amerika te-

Balys Gražulis

Pypkės galas

Igniuko kepurėje, ant žemės, išdavikiškai geltonuoja tabako lapai.

— Nieko sau, ir vogt išmokai, — duria Igniukui į pačią širdį: — gražu.

Linkaitis paleidžia berniukščius ir siekia Igniuko kepurės. Tik dabar jie atsigauna. Kaip kiškis, šoka į šalį Stepukas ir nušlama krūmais. Bet Igniukui nepavyksta, ilga tėvo ranka suspėja jį už skverno nūverti.

— Palauk, kartu namo eisim, — tartum niekur nieko sulaiko tėvas.

Igniukas dar bando ištrūkti, bet nevykstant turi pasiduoti.

— Pasimirk pypkę — rytoj jau nerasi.

Sunkiai sunkiai Igniukas pasilenkia pypkęs, taip pat sunkiai velka ir kojas namo. Kaip nusikaltėlis į mirties bausmės vietą vedamas, nepajėgia jis nei verkti, nei teisintis. Tėvas, gi, visą kelią tyli, lyg ir nepastebė Igniuko. Bet Igniukas jaučia, kad ta tėvo rimtis jam nieko gero nežada.

Namo parėjus, Igniukas, kaip permuštas šunelis, nušlyvina į kertę ir ten susitraukęs, bailiai laukia atpildo.

— Kas? Ogi sugavau vagį.

Ir senelio akys klausia.

— Vajė, vaje, argi Igniukas galėtų? . . .

— Paklausk jį patį.

Bet Igniukas tyli. Ne, jis nesiteisinsias, vistiek viskas aišku. Kad tik greičiau pradėtų mušti. Tik to vieno jis nori. O tėvas tęsia:

— Jau kada kas paštebėjau, kad mano tabaką, džūstantį ant aukšto, kažkas nuo šniūrų aprauko. Stebėjaisi. O pasirodo va kas. Viena rūkoriau šeimoj padidėjo. Gražu. Kad susėsim visi trys, kad užmašysim, tai net tamsu troboje darysis. Gerai, kad pypkės nereikia pirkti: jis pats jau spėjo išgyt. Bet tu, tėve, gerai padarytum, kad mašnelę tabakui susipilt ir jam pasiūtum. Nepatogu kepurėj nešiotis.

Tėvo pašaipa Igniuką skaudžiau pliekia, kaip diržo smūgiai.

— Tik par mažai šiemet tabako pasodinai, teks pasipirkt. Tai niekis, smagu, kad sūnus užaugo.

— Ar tai tiesa, kad tu rūkai, Igniuk?

— prieina prie jo motina.

— Koks jis tau Igniukas, pypkę traukia, kaip senis, ir Igniukas. Tik tu jį vis lepinai: Igniukas, o čia jau vis Ignas. Rytoj kartą pradalin stosis. Tik vėl rūpestis: teks kito piemens ieškoti, nepatogu vyruil ganyti.

Motinai pagalio Igniuko ir jį kreipiasi į tėvą.

— Nustotum jau, tėvai, matai, kad vaikas visas dreba.

Bet tėvas gudriai mirkteli, ir jį nutyla. O senelis sėdi ant suolo ir kažką svajoja. Tėvas tęsia:

Tik-ta vagystė negerai. Nieko nepadarysi, teks nuo to įpročio atgręsti. Jei taip ankščiau, tai su delnu kelnaites atplakčiau, bet dabar — nepatogu ir baisu, gali už atlapų griebti, juk vyras, rūko. Na, motin, nedelskime, statyk uslaną, guldysim. — Jis tyliai susižvalgo su motina. To sąmokslu nepastebė nei Igniukas, savo nevilty, nei susimąstęs senelis.

Motina klusniai pastato uslaną vidury trobos.

— Bet negulės taip, o ir neišlaikysi tokio

2 veršio, teks priišt, — svarsto, žvalgydamasis virvės, tėvas. — Tu saugok, kad nepabėgtų, o aš elsiu paieškoti. — Ir jis išeina.

Toks didelis pasiruošimas išveda Igniuką iš lygsvaros ir jis pradeda kukčioti, prižadindamas iš susimąstymo senelį. Pagailo ir motinai vaiko. Abudu pradeda raminti:

— Neverk, Iganiuk, neverk, neleisim mušti.

Ateina tėvas vazdžiom nešinas. Išleidžia jas, pamėgina traukti.

— Tvirtos, bet kai toks pradės spardyti, neišlaikys. Ne su vazdžiu negalima. Reiks priištiti grandine, ir tai, kad tik išlaikytų.

Jis vėl išeina. Grįžta storičiausia grandine nešinas. Ilgai ją varto, žvangina, svarsto, kaip geriau priištiti. O Igniukui tas grandinės žvangesys pradeda net šurpa kelti. Ne, tai jau nebus paprastas mušimas. Tai jau kažkas . . . ką Igniukui ir išivaizduoti baisu. Jis glaudžiasi prie senelio, stengiasi klaukiaus žvangėjimo negirdėti, bet jis nelįsta.

— Ir vėl reikia pagalvoti: kuo mušti? Diržo nejus, nemažas juk, — apsimeta susirūpinusiu tėvas, — paieškiosiu ko nors kad pajustų. — Ir vėl išeina.

Igniuko baimė neturi ribų. Pagaliau motina neišlaiko ir atdengia paslaptį:

— Kvailuti, nesuprant!; kad jis tik gaudina. E, tu . . . ji juokiasi. Ir seneliui paaiškėja.

Grįžta tėvas didžiausiu vėzdu nešinas.

— Štai, šitas, kaip tik vagims mušti. — jis pamojuoja.

Bet Igniukas jau žino, jis neišpotsis bando.

— Na, eikš, maukis kelnaites

— Neik, šnabžda senelis.

— Na, greičiau! Negi man reiks bernui kelnes mauti?

Igniukui ir vėl pasidaro neaišku: o gal

Jo paskutinis žodis

Neieškokit jo kapo, —
jo kapas — visa Lietuva.

Likimą savo aš žinau. Maldaut prašyt molonės nemanau. Jei Jūs ranka nedrebėjo išjudant milijonus, nesudrebės ir dėl manęs. O klusniu vergu, Judo vaidmenyje gyventi, išduoti Tautą, savo žemę ir jums bernauti, aš nenoriu. Sušaudysit mane, kad aš mylėjau savo žemę, jos laisvę; buvau žmogus, kuris vergaut nemoka ir kitiems grandinių nekala ir nežada. Buvau laisvos Tėvynės sūnus, kur brendo, augo javai laukuos, kuriuos skambėjo džiaugsmo dainos. Tekėjo laisvės, džiaugsmo dienos, netemdė saulės joks šešėlis. Nūnai audra, perkūnas trenkė iš dangaus, apnikot skėriais mūsų žemę. Išniekinot tautos šventoves, užčiaupėt laisvės mintis, iš mūsų karžygių patyčias darėt. Pajungėt mano brolius jungą vilkti, jį sunkiųjų baudžiąvą grąžinot. Ir ką daryt jautri širdis turėjo? Ar baudžiąvą nešti ir traukti jungą? Ar kartu su jumis purvais drabstyti savo tautą? Gi, ne! Dar širdyse turios idėjos dega, jos tik garbinga kovą pripažįsta. Mes degėm kova ir kerštui! Už skriaudas baisias mus tautos, nors lašą jūms pažinti turit keršto. Už sudegintas sodybas, už brolius toli išvežtus, už draskomą tautos židinį. Drebejot jūms nuo mūsų dieną, naktį. Sušaudysit mane, bet mano kraujo lašas bus sėkla naujiesiems daigams, kurie kovos vaikais yra užgimę.

ir ne juokai? Jis pradeda sprautis tarp senelio kelių.

— Neini? Ką gi, teks pačiam.

Ne, tai jau ne juokai, mama melavo. Iš baimės Igniukas nepasijunta suspigęs — paleidžia į darbą patikimiausią silpnųjų ginklą — balsą. O tėvas jau už rankos traukia viduolin. Senelis plėšia į save, neleidžia. Šoka ir motina.

— Ar tu pablūdai, pergaudinsi vaiką Leisk, nesiusk.

Bet tėvas pasiryžęs vaidinti iki galo.

— Paleiskit, visiems galvas suskaldysiu! Leiskit! — Jis mirkteli seneliui, ir tas suprant.

Išplėšęs Igniuką, senelis išstumia jį pro duris ir pats smunka paskui. Igniukas jaučiasi, kaip iš pačios mirties pasprukęs. Prakaitas jam net per nosį laša.

Senelis skiedryne sėdasi ant kulbės, bet Igniukas čia pasilikti bijo, jis eisias pasilėpti: juk tėvas gali ateiti. Žvalgydamasis per peti, ar nesiveja, sprunka daržinėn. Paskui jį nuklumpsi ir senelis.

Po valadėlės išeina motina ir garsiai šaukia vakarienes. Nieks neatsiliepia, pabėgėliai dingę. Kiek palaukus grįžta atgal. Netrukus iš daržinės išlenda senelis. Igniukas neina. Jokie įkalbinėjimai nepriversia jo šiandien susitikti su tėvu. Geriau jis liksias be vakarienes. Ir gulti į trobą neisias. Miegosias daržinėje su seneliu.

Tėvas, patenkintas pavykusiu vaidinimu, neleidžia motinai Igniuko parsivesti. Tegu padreba, ilgiau atsimins.

Senelis atneša duonos žiauną, pieno, ir abudu su Igniuku pavakarienauja daržinėje. Paskui sugula.

Igniukas neužmiega. Neseni pergyvenimai varto jį nuo šono ant šono. Nemiega ir senelis. Gailla jam vaikaitio. Iš tiesų, tai buvo per daug. Jis paglosto Igniuko galvą ir apkabinęs prisitraukia jį pabučiuoti.

(bus daugiau)

Sušaudykit mane už mano idealus, kurie yra visiems šventi. Supurvinkit mane prieš minią, kuri akivaizdoje budeliu, gal but, norės į šmotelius mane suplėšyt, bet ašara slapta iš skausmo ir gėdos jis brauks, sustings ranka, kas akmenį dris mestį į mane, išdžius burna, kuris išplūst bandys. Tik jūms laisvi niekšybių ponai, kurių širdys nevirpa minint pasaulio švenčiausius idealus. Ateis ir jums rūsti diena, kai kils iš kapo milijonai dangaus Teisėjo pakelti, ivykdyt bausmę jūms — engėjai.

Už laisvą vagą, laisvą žemę mirtis saldi ir neskausminga!

Rom. Modelis.

SIMKUS NEPATENKINTAS

Skyruje „Naujos knygos“ Jonas Simkus aptaria Mieželaičio eilėraščių rinkinį vaikams ir rašo: „Ne pasakait, kad mūsų vaikūčiai vis dar tebeskaito iš įvairių šaltinių gaunamas Vytės Nemunėlio, Zitkevičiaus ir panašių tautos nuobrukų knygpalaike, kurios juos tebenudodija senaisiais buržuaziniiais nuodais. O geriausias vaiko draugas, nauja tarybinė knyga, daugeliui mūsų vaikų dar visai nepažįstama. Tokiu atveju ir pats tarybinis vaikų auklėjimas susiduria su rimtais sunkumais.“ Pabaigoje pabrėžia: „kol kas ji yra pirma atvaduotoje Tarybų Lietuvoje, ir mūsų mažieji laukia nesulaukiami, kada gi pasirodys daugiau panašių knygų.“

(K.T.)

Jo klusnumas jau patikrintas

(Pora žodžių apie sovietinį ministrą Ratomskį)

Liepos 27 d. radijo pranešimu, į sovietų delegaciją taikos konferencijoje, be kitų, įeina ir Estijos, Latvijos ir Lietuvos užsienio reikalų sovietiniai ministrai. Nežinau, koks bus tų sovietinių tarnautojų uždavinys ir ko jie atvažiuoja į Paryžių reikšti mūsų tautų valios, bet visa tai greičiausia jau bus paaiškėję, kol iš tolo mano šie žodžiai pasieks laikraštį. Aš tenoriu tik pasidalyti su skaitytojais keletu bruoželių charakteristikos daugeliui visiškai nežinomo asmens, kuris sovietų valdžios atsigabenamas kalbėti ar ponui Molotovui patarti Lietuvos reikalais.

Sovietinės Lietuvos užsienio reikalų komisaro antrosios sovietų okupacijos metu buvo paskirtas Povilas Ratomskis. Komisarus pakrištijus ministrais, jis dabar gavo ministerio titulą.

Apie 1928 m. Lietuvos vyriausybės saugumo organai bene Kėdainiuose surado nedidelį komunistų būrelį besikinsantį po valstybės pamatais, ir mokytojų seminarijos II kurso mokynys Povilas Ratomskis skubiai persikėlė į Panevėžį. Ten jam jau buvo pasidarę karšta, nes saugumo organai, išaiškinę būrelį slapto priesvalstybinius atsikukimus platinusių komunistų, ieškojo jų vado, kuris spejo pasislėpti ir kitiems tebuvo žinomas tik slapyvardžiu. Tas pasislėpęs asmuo buvo Ratomskis. Jis ten buvo suorganizavęs, įtraukęs į savo pinkles apie 20 įvairios tautybės jaunuolių. Jis ten buvo paskirtas jų vadovu, todėl centras, matydamas jo gabumus, norėjo dar palikti jį neareštuotą ir pritarė, kad jis keltųsi į Panevėžį, kur komunistinis pogrindinis darbas neturėjo jokios organizacijos.

Atsikėles į Panevėžį ir įstojęs į mokytojų seminariją, P. Ratomskis pradėjo vykdyti centro jam duotus nurodymus — traukti į komunistinę pogrindinę organizaciją kairesnius moksleivius ir darbininkus. Darbas nėjo taip, kaip komunistai norėjo. Čia tik jis įkurdavo kelių asmenų būrelį, čia vėl greit paaiškėdavo, kad arba būrelis neranda, kas galima būtų veikti, arba iškildavo jame žmonės, kurie buvo įtariami turį ryšius su policija, ir vėl viskas iširdavo. Ypač sunku jam buvo dirbti tarp mokinių, kurie mėgdavo pagalvoti apie bolševikų jiems skiriamus darbus. Kai į gimnazistų būrelius įjungti civiliai komjaunuoliai pradėdavo klausinėti, kas turi pažįstamų šaulių, o išsiklausinėję, apie pažintis imdavo reikalauti sužinoti šaulių turimųjų ginklų kiekį, gimnazistas tuojau pat pasijudavo, kad yra patekęs ne tarp tokių, kurie domisi socialinėmis krašto reformomis, bet tarp tokių žmonių, su kuriais bendravimas reiškia krašto išdavimą. Jaunuolis, kol kalbėdavosi su tokiu žiniu rinkėju ir mėgindavo išsiskirti jam pavedamų uždavinių, jau baimės apimtas dairydavosi, kad jo čia pat kas nors neužkluptų bendraujant su nusikaltečiu. Ištrukęs iš šitokio krašto ginklavimusi besidominčio agento, gimnazistas daugiau jau bėgdavo nuo komunistų, nieko nebeпадėdavo. Nė Ratomskio kalbinimai grįžti į organizaciją. Žinoma, is tokios organizacijos, kuriai rūpi slapta surinkti žinių, kiek šauliai ar kariuomenė turi ginklų, nėra lengva pasitraukti. Pasitraukis — būsi laikomas išdaviku ir prie progos gali atsiimti atlyginimą, kokį yra gavusi Šiaurinėje ir kiti.

Gimnazistas ypač keista būdavo, kai kurios nors komunistinės šventės proga Ratomskio padėjėjas siūsdavo juos kur nors iškabinti vėliavą ar išmėtyti atsišaukimus. Toks darbas buvo tiesioginis žingsnis į kalėjimą, o centrų uždavinys, matyt, ir buvo kuo daugiausia į savo tarpą įtraukti žmonių, ypač inteligentiškam jaunimui sukuriant sąlygas patekti į kalėjimą, kad ten juos

savo kolektyvuose būtų galima visiškai perdirbti ir padaryti savo žmonėmis.

Ratomskis, matyt, taip pat gavęs įsakymą iš centro, mėgina Panevėžyje žūt būt suruošti demonstracijas, sukviestas ir jas ne tik komunistus, bet ir kitus jiems simpatizuojančius ar šiaip kairesnius asmenis. Bene porą tokių demonstracijų jis mėgino organizuoti sukviestas po 20—30 žmonių, bet nė karto jam nepasiseka: pamatę įtariamą žmogų ar policininką, ne tik simpatikai, bet ir komunistai bemačiant išsisklaidydavo, ir, likęs vienas, turėdavo smukti ir pats Ratomskis.

Pagaliau atėjo dienos, kai ir jis turėjo atsisėsti į kalėjimą ir iš jo išeiti jau tikras komunistas, vertas kada nors komisaro vietos. Į policijos rankas patenka dokumentai, įrodantieji Ratomskio priesvalstybinę veiklą, remiamą nurodymais iš Maskvos. Jo veikla išaiškinama iš šifruotų laišku, kuriuos padeda išskaityti buvęs jo darbo bendrininkas jaunas mokytojas, kuris tardomas panorėjo atitaisyti savo klaidą, o vėliau, bijodamas tos organizacijos keršto, pabėgo iš Lietuvos.

Ratomskis nueina į kalėjimą, o Panevėžio komunistai išsikirsto lyg avelės, nebeteikus avino. Jis dar išeina už užstatą egzaminų laikyti, mėgina vėl organizuoti, bet dabar su kairiaisiais vyresniųjų klasių gimnazistais smarkiai susikerta, nes inteligentiškas jaunimas mato, jog su komunizmu jam nepakeliasi.

Paskui Ratomskis nuteisiamas ir kalėjimui.

ATBĖGA PO 2.000 ŽYDŲ KASDIEN

Viena. Iš Lenkijos į Vieną atbeigančių žydų skaičius nuo rugpjūčio mėn. pakilo nuo 1.500 lig 2.000 asmenų per dieną. Liepos mėn. į Vieną atbėgo iš viso 15.000 žydų pabėgėlių. Pabėgėlių dalis pareiškia: Rusijoje gyvenimo sąlygos yra visai geros. Bet sugrįžę į Lenkiją, jie rado nepakenčiamas sąlygas. Lenkijos vyriausybė norinti apsaugoti nuo antisemitinių išsišokimų, bet esanti bejėgė. Truputį pavuvę žydai išgabenami į amerikiečių zoną Vokietijoje ir Austrijoje.

FEDERACIJOS PLANAS ŽYDAMS NEPRIIMTINAS

Londonas. „Jewish Agency“ skelbia motyvus, dėl kurių atmetinas Palestinos fe-

Ar bus karas?

(atkelta iš 2 p.)

sia šiauriečių mintį (Anakondos planas!), Rūsija tęsia pietiečių metodus. Prisimink — pietūs buvo geriau pasiruošę pradžioje, šiaurėje laisvasis darbas dirbo ir kūrė. Kas nugalėjo? Ar skilo valstybė pusiau, ar vienybė išlaikė. Dabar klausimas kyla ne dėl valstybės, bet dėl viso pasaulio: ar yra viena žmonija laisvoji, ar dvi pavergtosios? Sakysit Pietūs ir Šiaurė Amerikoje buvo greta. O SSSR taip toli nuo Amerikos? Ne tiesa! Pažiūrėkit Petropavlovskas, svarbiausioji rusų bazė Ramiajam vandenyne yra arčiau Amerikos žemių, negu Berlynas nuo Kauno! Sakysim Amerika karo nenori, tai tiesa, bet paskaitykite istoriją: ar norėjo karo Linkolnas su savo šiauriečiais. Tačiau karas kilo ir nugalėjo jo nenorįs laisvas, už kitų laisvę kovoją žmogus, laisvosios tėvynės pilleitis.

Po visa tai, pats skaitytojau spręsk: ar bus karas?

(pabaiga)

me išėdi dvylika metų. Išėjęs, gerų žmonių padedamas gauna tarnybą mokytojų veiklos nebepradeda, bent nebesiduria su policija. Po truputį, iš tikro, ir Lietuvoje pradeda tuomet jau pūsti kitokie vėjai. Pasidareis prekybininku, jis vis dėlto su pažįstamais kalbėdamasis komunizmą laiko šventu dalyku, neprileisdamas sau jokios net minties, kad kur nors būtų galima ką nors pakeisti toje taktikoje, kurią jis išmoko iš Maskvos. Vis dėlto ir jis lyg pagautas žvirblis jautėsi prasidėjus pirmosios okupacijos pirmosios dienoms. Sovietų Sąjungoje jam nebuvo tekę būti, todėl jis iš pradžių nesuprato, kaip reikia elgtis, laikėsi gana nuošaliai, kol matyt, buvo įvertintas jo didelis paklusnumas ir jis išsiūstas nežymioms į Maskvą. Ten jis pasirūpindavo, kur apnakvinti iš Lietuvos su reikalais atvykstančius sovietinius pareigūnus. Retkarčiais jis pasirodydavo dar Kaune. Jau sovietų laikas vedė vieno kauniškio nelietuvio pirklio dukterį.

Jam šiuo metu apie 40 metų. Jis vidutiniško ūgio, stambaus kūno sudėjimo. Visada nešioja akinus.

Jis kalbės visada taip, kaip reikalauja ta partija, kurios tarnyboje jis yra nuo mokinio suolo laiku, kuriai per savo organizuojamus patikėtinius jis kadaise, dar mokiniu būdamas, rinko žinias, kaip stiprios Lietuvos ginkluotosios pajėgos, koks gali būti jų pasipriešinimas, jei tektų kam nors ateiti padėti įvesti Lietuvoje jo partijos valdžią. Ratomskis ir dabar bus paklusnus ir nenukryps nuo partijos reikalavimų, nes jis atstovauja ne lietuvių tautai, bet Maskvai, kurios jis yra paklusnus narys...

K. Abraitis.

deracinės santvarkos planas. Federacijos planas nesuteikia nepriklausomybės nei žydams, nei arabams. Plane numatomoji provincinė autonomija yra iliuzinė, 85% krašto žydų gyventojų atsidurtų be teistų. Žydams tada būtų atimta teisė patiems spręsti apie imigracijos politiką. Neapribotam britų valdžios veikimas liktų neribotam laikui. Žydų provincija būtų mažesnė, kaip 1935 m. siūlytoji.

JAV vyriausybė nesutaria dėl žinovų pranešimo. Prezidentas Trumanas turi dar pasikalbėti su Amerikos žinovais, rekomenduojančiais planą priimti.

RUMUNJIA IŠSIUNČIA VENGRUS

Vengrijos ministerio pirmininko pranešimu Rumunijos vyriausybė rengiasi išsiųsti iš savo teritorijos į Vengriją 3 000 Rumunijos piliečių vengrų. Vengrija yra nusistačiusi tą klausimą kelti Paryžiaus taikos konferencijoje.

P. P. SKIMBIRASKAMS, jų mylimai dukrelei Anelei mirus, giliai užuojautą reiškia.

Radžioniai ir Cesnačiai.

Mintis

Thought • Lithuanian Daily Newspaper • Permitted by UNRRA Team 155 • Atsakingasis redaktorius ir leidėjas J. Vasaitis • Eina kasdien be šventadienių • Memmingenas, Airport, Baltic Camp • Prenumeravimas mėn. 10 RM • Atskiras numeris 40 pf. • Konto: Volksbank Memmingen e. G. m. b. H., Memmingen (Bayern) Nr. 9149 • Spausdinai Druckeret- und Verlagsgenossenschaft e. G. m. b. H., Memmingen (Bayern).